GYERTYÁNFY PÉTER*

A szerzői mű fogalma a magyar jogban

A kincset az idő nem őrzi – nem:
szétrágja, mint a kócjancsit a gyermek.
A kincsek másképp élnek, jeltelen:

a lélek benső templomán szögellnek,
mint ezer pillér, kos-szarv és perem.
A halhatatlan mű időtelen.

Weöres Sándor

Köszöntés

E kötet ünnepeltjének, Tomori Pálnak sok évtizedes szakmai és tudományos pályafutását évtizedek óta közelről figyelhettem. Sőt, indulásakor, szerzői jogi tanulmányaiban is segíthettem megbízott egyetemi oktatójaként. Ezután tanúja voltam annak, ahogyan komoly elméleti tudással, gyakorlatiasan és határozottsággal az egyik meghatározó létrehozója volt az első magyar előadóművészi közös jogkezelő szervezetnek. Máig hatékonyan, nagy sikerrel vezeti az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesületet. Tudományos munkássága is hamar kibontakozott. Ő volt az, aki elsőként rendszerszerűen feldolgozta a szerzői joggal szomszédos jogok területét, pontosan kimunkálva azt, hogyan viszonyulnak az erre vonatkozó szabályok a szerzői jogi törvényen belül a szorosan vett szerzői alkotásokra vonatkozó szabályokhoz. A Szerzői Jogi Fórum elnökeként fontos tudományszervezési feladatot is ellát.

A kilencvenes években együtt lehetünk részesei az új, modernné vált, most is hatályos szerzői jogi törvény előkészítésének és azután, a 2000-es első kiadástól kezdve, annak folyamatos,

---

* Az SZJSZT tiszteletbeli elnöke, címzetes egyetemi docens (ELTE), kandidátus.

a mai napig tartó tudományos kommentálásának. Ebben az ő hozzájárulása mindig igen lényeges, *alapos és előre vivő volt.*

Remélem, hogy az itt következő írás – amelyet tiszteletadásnak szánok az évfordulóra és köszönetnek is a sokéves együttműködésért – témájánál fogva érdeklődésére és örömére szolgál. Esetleg egyes gondolatait hasznosnak is találja majd szeretett szakterületünk számára.

1. Bevezetés

Az egyes szerzői jogi szabályozások lényegét, alapvető jellegét az határozza meg, hogy a jogalkotó a kulcskérdésekben, a csomópontokat illetően milyen megoldásokat választ. Az egyik ilyen csomópont a mű fogalma.

A szerzői jogi szabályozásunkat természetesen nem csak a döntő kérdésekben előírt tartalom minősíti, hanem például a szabályozás elvont vagy kazuisztikus módja, szintjei és technikai megoldásai is (például utalások és definíciók alkalmazása vagy hiánya). Ezek tekintetében huszonöt év alatt sokat változott a szerzői jog törvényi szabályozása. Szerzői jogi törvényünk milyenségét az adott kor igényei, a hagyomány és a külföldi példák mellett 1921-től kezdve a nemzetközi szerződéses kapcsolataink is meghatározzák, és különösen 2004-től egyre növekvő mértékben az európai jogharmonizációs kötelezettségeink. Ez jogi megoldásaink újragondolása során sem hagyható figyelmen kívül.

A szerzői mű fogalma az egész jogterület talpköve. Sokrétű tartalma és a védelemképesség alsó határának meghatározása mindig is foglalkoztatta a jog elméleti és gyakorlati szakembereit, elsősorban a fordítások, a gyakorlati célú szövegek (használati utasítás, címke, műszaki leírás, kiviteli tervek, reklámok) és az iparjogvédelem, iparművészet mint a védelem szempontjából a formatervezéssel határos terület kapcsán. Egyes új műtípusok megjelenése is jelentősen hatott erre a fogalomra. Legújabban ilyen jelenségek a mesterséges intelligencia (MI) és az azzal előállított termékek (művek?). A kérdés időszerűségét az is jelzi, hogy e tárgyban nemrég egy svéd és egy német előzetes döntéshozatal iránti kérdést is benyújtottak az Európai Bírósághoz (EUB).[1]

1 Mio és társai ügy, előzetes döntéshozatal iránti kérelem, C-580/23. sz. ügy; konektra-ügy, előzetes döntéshozatal iránti kérelem, C-795/23. sz. ügy.

A jelen tanulmányban megmutatjuk, az idők folyamán hogyan változott az európai és a magyar gyakorlatban a mű fogalma. Vizsgáljuk, hogy vajon az Szjt.-ben választott szabályozási mód és tartalom megfelel-e a szerzői jogot érő kihívásoknak. E fogalomnak az eddigieknél részletesebb magyarázatát adjuk és a törvényi fogalom kiegészítését ajánljuk. Végül megvizsgáljuk, hogy lehetne-e e kérdésben az eddigitől eltérő szabályozást választani, és az milyen lehetne.

2. A szerzői mű fogalma hatályos jogunk szerint

2.1. A szerzői mű törvényi és tudományos fogalma

A szerzői jogi védelem közvetett tárgya a mű (szinonimaként használva: az alkotás). A műfogalom elemeit a hatályos szerzői jogi törvény (a továbbiakban: Szjt.) egyrészt a széles, három egymást átfedő alkotási terület meghatározásával és itt az alkotás fogalmának bevezetésével,[2] másrészt az egyéni és az eredeti jelleg megkövetelésével, valamint a mennyiségi és esztétikai szempontok kizárásával[3] írja le. Kifejezetten kizárt a törvényi fogalomból néhány, külön meghatározott esetkör is.[4] Az Szjt. ezen túl a részleteket a bírói gyakorlatra és az elméletre hagyja; az Szjt. 1. § (2) bekezdése csak példálózó jellegű. Számunkra nyilvánvaló, hogy a példálózó jelleg nem terjed ki a példákon belüli fogalmakra, jóllehet ezt iránymutató ítélet még nem mondta ki.[5]

A szerzői jogi eredetiség nem az iparjogvédelmi értelemben vett újdonság, hanem szubjektív jellegű, vagyis csak azt jelenti, hogy a mű nem mástól, hanem a szerzőtől saját magától származik; a műnek különböznie kell mások művétől.[6] Az eredetiségnek a tartalmi és formai elemek kifejezési módjában kell megnyilvánulnia. Az anyagi formában való rögzítettség sem feltétele a szerzői jogi védelemnek (a jogalkotó tudatosan nem élt a BUE által felkínált opcióval)[7], de az objektív azonosíthatóság

2 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szjt.) 1. § (1) és (2) bekezdés.

3 Szjt. 1. § (3) bekezdés.

4 Szjt. 1. § (3), (4), (5) és (7) bekezdések.

5 Végső soron a szakmai szokások, szokványok segíthetnek, például az Szjt. 1. § (2) bekezdés *o)* alpontjánál abban, hogy mi tekintendő ipari tervezőművészeti alkotásnak.

6 Az eredetiséghez a más művekhez képest a kifejezésmódban megnyilvánuló, egyértelmű és pontosan azonosítható (nem változó) különbség kell. Levola Hengelo BV kontra Smilde Foods BV ítélet, C-310/17. sz. ügy, ECLI:EU:C:2018:899.

7 Az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett Berni Uniós Egyezmény 2. cikk (2) bekezdése.

igen.[8] A mű értékét, esztétikai színvonalát a bírói gyakorlat és az elmélet sem tekinti beszámíthatónak a védelemképesség szempontjából.

A törvényszöveg, a bírói gyakorlat és a jogirodalomban általában elfogadott eddigi eredménye egy tartalmi meghatározás:

> „a *mű a* gondolatnak egy olyan, azonosítható, mások számára felfogható kifejtése,[9] amely az irodalom, a tudomány vagy a művészet területére esik, természetes személytől származik, eredeti (nem mástól átvett) és egyéni, vagyis egy szellemi mozgásteret kihasználó."[10,11]

---

8 Levola Hengelo-ítélet (6. lj.) 43.

9 TRIPS Egyezmény 9. cikk (2) bekezdés: '*expression*', 'kifejezés'. 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről, I. C melléklet és a 2004. évi XLIX. tv. a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződésének kihirdetéséről – Szerzői Jogi Szerződés 2. cikke is így szól.

10 Szjt. 1. §, 4. § (1) bekezdés, Kúria Pfv.20.600/2019/5., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20.880/2014/5., Fővárosi Ítélőtábla 8.Pf.20.479/2008/6. Példák a jogirodalomból: Lontai Endre: *Polgári Jog. A szellemi alkotások joga. (Szerzői jog és iparjogvédelem).* Budapest, Tankönyvkiadó, 1986, 31.; Takács Nóra Emese: A szerzői mű és jogi védelmének feltételei. In: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: Grad-Gyenge Anikó, Pogácsás Anett), [24], http://ijoten.hu/szocikk/a-szerzoi-mu-es-jogi-vedelmenek-feltetelei; Szinger András: Az eredetiség küszöbe – „gondolatszövedék" a fotó és a szerzői jogi oltalom kapcsolatáról. In: Király Miklós – Gyertyánfy Péter (szerk.): *Liber Amicorum Studia Gy. Boytha dedicata*. Budapest, ELTE ÁJK, 2004, 289–307., 298. és 300.; Scholz Ildikó: Eredetiség és átdolgozások a zeneművek körében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2011/3., 36–38.; Gyertyánfy Péter: A szerzői jogvédelem tárgya. A szerzői jog. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 30–37.; Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfy Péter: *Szerzői jog és iparjogvédelem.* Budapest, ELTE Eötvös, 2023, 55–60.

11 Grad-Gyenge Anikó már védelmi feltételnek tekinti azt is, hogy a mű a szerző személyiségének kifejeződése, személyiségének része legyen. Grad-Gyenge Anikó: *Egy modern szerzői jog.* Budapest, Médiatudományi Intézet, 2022, 34.

2.2. A műfogalom egyes elemeinek kritikus vizsgálata

2.2.1.A védelem tárgya, a mű célja, az egyéni jelleg és az azonosíthatóság

Az Szjt. indokolása szerint a szerzői jogvédelem az alkotást „a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg."[12] Az Szjt. alkotásfogalmán alakító, szellemi értelemben újat létrehozó emberi tevékenységet kell értenünk. Az Szjt. „védi az [...] alkotásokat" fordulatát vizsgálva feltehető a kérdés, hogy valójában mire vonatkozó jogokat, vagyis – közvetve – *mit véd a szerzői jog*. Azt, hogy magát a gondolati tartalmat védené, a pozitív jog eleve kizárja.[13] Marad az egyéni és eredeti kifejezésforma, amit közmegegyezés szerint azzal határolunk el a puszta formavédelemtől, hogy itt gondolat kifejtéséről[14] van szó, a sajátosan megformált gondolatról, más szóval a tartalom megformált szövedékéről (Boytha György). Ebben nyilvánulhat meg az egyéni jelleg.

Az Szjt. a *mű céljával* kapcsolatban semmiféle követelményt nem állít fel. Úgy véljük, indoklásának az a megállapítása, hogy „[a] szerzői jog célja egyrészt az alkotásra, innovációra való ösztönzés, másrészt a kulturális és bizonyos ipari befektetések védelme" csak a szerzői jogi szabályozás általános célját jelenti.[15]A 'gondolatkifejtés', mint a védelemképesség feltétele, azonos értelmű a közléssel.

Az Alkotmánybíróság egy friss határozatában rögzítette, hogy „[a] művészeti élet szabadsága mint alapvető jog a művészeti alkotómunka szabadságát, a művész bármely meg nem engedett korlátozástól mentes önkifejezését, valamint a művészeti alkotások nyilvánosság elé tárásának, illetve bemutatásának, terjesztésének a szabadságát jelenti."[16] Ebből is következően külön hangsúlyozni kell, hogy a szerző–mű–közönség viszonyrendszer lényege a *közlési cél, vagyis a mű érzékelhetővé tétele*. Erre mutatott az előző, 1969-es szerzői jogi törvényünk végrehajtási rendeletének a 'felhasználást' meghatározó szabálya: „Felhasználáson az Szjt. alkalmazásában azt a folyamatot kell

---

12 Indokolás az 1–9. §-okhhoz.

13 Szjt. 1. § (6) bekezdés.

14 Kúria Pfv.20.600/2019/5.: „A szerzői jogi védelem tárgya a gondolatok egyéni, eredeti formában való megjelenítése."

15 Általános indokolás I.4. pont; Ujhelyi Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/5., 48–52.

16 3279/2024. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [29].

érteni, amely a művet vagy annak részletét a *nyilvánossághoz közvetíti*."[17] [*Kiemelés tőlem – Gy. P.*] Mindenesetre az Alkotmánybíróságnak ez a határozata csak a 'művészi' alkotómunkáról beszél, nem említi a funkcionális műveket.

Az köztudott és elfogadott, hogy az *egyéni jelleget* mutató mű választási lehetőséget, szellemi mozgásteret feltételez; a választás eredményének el kell térnie a mindennapostól, banálistól. Ennek alkotói, és azután – jogvita esetén – a szakértői nehézségét mutatja Szerb Antal gondolata is: „Minden emberi a meglévő, már-itt-levő dolgok rendjébe születik bele, a már-itt-levő dolgok előre meghatározzák."[18]

A mindennapostól eltérés úgy értendő, hogy el kell érni a szellemi-alkotói teljesítmény minimumát.[19] Ezt például a német szakirodalomban – lényegében azonos törvényi alapon – úgy magyarázzák, hogy itt „az egyéni szellemiség mennyiségi szempontjáról van szó", amit a német Legfelsőbb Bíróság a konkrét gondolatkifejtés (*Gestaltung*) más, már meglévő gondolatkifejtésekkel való összehasonlításával ítél meg.[20] Úgy tűnik, hogy amint az eredetiség vizsgálatánál, úgy a védelemképesség 'egyéni' elemének gyakorlati megítélésénél sem mellőzhető *a más művekkel való tudatos vagy öntudatlan összehasonlítás*. Bizonyára így történik ez a bírók és az SZJSZT szakértői fejében is, bár a legfelső magyar bírói fórumok ezt még nem rögzítették irányelvként. Mindenesetre a bírói döntésekben, szakvéleményekben például a 'szokványos – nem szokványos' fordulat ugyanerre utal.[21]

Az a körülmény, hogy egyéni jellegű, vagyis szerzői jog által védett művet csak választásokkal és döntésekkel lehet létrehozni, számunkra azt is mutatja, hogy szerzői mű alkotásához a szerzőnek legalább valamilyen mértékben *előre kell látnia az alkotása eredményét*. Az erre vonatkozó kérdést újra felteszi az EUB-hez frissen intézett előzetes döntéshozatal iránti kérés.[22]

---

17 9/1969. (XII.29.) MM rendelet 10. § (1) bekezdés.

18 Szerb Antal: *Magyar irodalomtörténet*. Magvető, Budapest, 1972, 97.

19 Fővárosi Ítélőtábla Pf.20479/2008/6., SZJSZT 11/2002. sz. szakvélemény.

20 Ulrich Loevenheim: Geschütztes Werk. In: Gerhard Schricker (Hrsg.): *Urheberrecht Kommentar*. Beck'sche, München, 1987, 98.

21 SZJSZT/13/2014. sz. szakvélemény: „[...] a vizsgált külcsín ismert, megszokott, széles körben elterjedt az adott termékek körében."

22 C-795/23. sz. konektra-ügy (1. lj.).

Kérdés, hogy az 'egyéni' jelleg követelmény azt is magában foglalja-e, hogy a *szerző személyisége, egyénisége tükröződik* a műben. A régi Kúria az 1921-es törvényünk hatálya alatt úgy foglalt állást, hogy a „szerzői jogvédelem szempontjából csak azok a művek jöhetnek tekintetbe, amelyek alkotóik egyéniségének bizonyos sajátosságait viselik magukon."[23] A hatályos Szjt. indokolása szerint a törvény „tárgya szellemi alkotás, ami a szerző *személyiségéhez* kötődő jogosultságok elismerését és oltalmazását is igényli."[24] Ebből, ha nem is egyértelműen, de szintén arra lehet következtetni, hogy a műnek az alkotói egyéniség, személyiség bizonyos elemeit is tükröznie kell.

Ezzel ellentétben a magyar jogba már régen átültetett Szoftver irányelv szerint a szerzői jogi védelemhez semmilyen más kritérium nem állítható fel, mint hogy a szoftver a szerzője saját szellemi alkotása ('*own intellectual creation*') legyen.[25] Az Adatbázis irányelv megismétli a további követelmények kizárását.[26] Viszont a Védelmi idő irányelv egyik preambulumbekezdése,[27] utalva Berni Uniós Egyezményre (BUE), a fényképek kapcsán, kifejezetten a védelemképesség egyik feltételeként említi, hogy „a szerző saját szellemi alkotása tükrözze a személyiségét". Minthogy ezeket az irányelveket átültettük jogunkba, a mű fogalmát a számítógépi program, az adatbázis mint gyűjteményes mű fogalma esetében a magyar bíróságnak aszerint kell értelmeznie, hogy az egyéniség megjelenítése nem feltétele a védelemképességnek, míg a fényképnél fordított a helyzet.

Bírói és szakértői gyakorlatunk korábban általában csak az 'egyéni jelleg' meglétét követelte meg, azt az adott szellemi mozgástérben való saját döntésként értelmezve és nem vizsgálva annak további, mélyebb értelmét.[28] Egy 2005-ös SZJSZT-szakvélemény

---

23 Kúria P.I.3581/1934.

24 Általános indokolás I.1.

25 A Tanács 91/250/EGK irányelve (1991. május 14.) a számítógépi programok jogi védelméről, 1. cikk 3. bekezdés.

26 Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről, 3. cikk 1. pont.

27 A Tanács 93/98/EGK irányelve (1993. október 29.) a szerzői jog és egyes kapcsolódó jogok védelmi idejének összehangolásáról, 17. preambulumbekezdés: „a Berni Egyezmény értelmében a fotóművészeti alkotást akkor kell eredetinek tekinteni, ha a szerző saját szellemi alkotása, amely személyiségét tükrözi."

28 Kúria Pfv.20.600/2019/5., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20.479/2008/6. a fényképek tekintetében, valamint Győri Ítélőtábla Pf.20.116/2015/6.I.

kifejezetten elutasította a személyiségi szempontnak a figyelembe vételét.[29] Az SZJSZT 33/2020-as szakvéleménye kifejti, hogy a mű „olyan szellemi alkotás, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikát […].” A hivatkozott alkotmánybírósági határozat már leszögezi, hogy „[az] alkotó és műve közötti kapcsolat személyes jellegű, amely személyes kapcsolódás az alkotás létrejöttétől kezdve, folyamatosan fennáll, e kapcsolódás determinálja az alapjogi jogvédelem jellegét is.”[30]

A hatályos magyar jog és bírói gyakorlat szempontjából talán az a helyes megállapítás, hogy a védelemképességhez a művekben a *személyiség megjelenésének, lenyomatának, tükröződésének csak minimumát* követeljük meg.[31] Az alkotó személyiségének nyilván a gondolat elkülönült kifejezésében kell megjelennie. Annak a kérdésnek a megválaszolása azonban, hogy pontosan mi a személyiség, túlmegy a jog keretein és elég nehéz meghatározni azt, hogy az alkotáskor adott lehetőségek közötti választás mikor mutatja a döntéshozó személyiségét.[32]

Végül külön kitérünk a törvényi és jogtudományi műfogalom ‘*azonosítható*’ elemére is. Az egyéni és eredeti jelleg vizsgálata feltételezi, hogy a műben az egyéni és eredeti kifejezésforma ilyenként állandóan azonosan érzékelhető a külső világ számára. Nem a külső forma (lásd a műfajváltó átdolgozás példáját), hanem a belső, a gondolati. Más szóval a védelemhez a gondolati formának azonos, nem változó érzetként kell

29 SZJSZT 1/2005. sz. szakvélemény: „A Szakértő Testület az új Szjt. hatályba lépése óta következetesen alkalmazza ezt az elvet, amely kizárja a mereven dogmatikus, monista szerzői jogi elméletek által időnként sugallt olyan fajta ismérvek figyelembe vételét, mint hogy a műben a személyiségnek valamilyen »misztikus« magasabb rendű módon kell kifejeződnie.”

30 3279/2024. (VII. 24.) AB határozat, 37. bekezdés.

31 Ugyanígy már a Fővárosi Bíróság Pf.20.479/2008/6 ítélete is.

32 Id. Ficsor Mihály szerint a „személyiséget tükröző választás természetesen nem lehet plusz kritérium akként, hogy általában milyen alapvető személyiségi vonásai vannak a szerzőnek – például hogy vajon szangvinikus, kolerikus stb. a személyisége –, hanem az egész szocializációjáról, a hagyományairól, az élete során őt ért behatásokról, a műveltségi szintjéről, a politikai nézeteiről, az IQ-járól, a tehetségéről stb., mind szó van a »személyiség tükröződésében«; csak így lehet alkalmas ismérv. S igen, mindezektől lesz az alkotás az adott módján eredeti, vagy ahogyan az Szjt. mondja: »egyéni, eredeti«. Legalább úgy, hogy több választási lehetőség van egy adott kereten belül valaminek a kifejezésére, s a szerző egy bizonyosat választ.” Id. Ficsor Mihály személyes közlése, 2025. március 18.

reprodukálhatónak lennie. Ez és az ismételt azonosíthatóság követelménye azt is jelenti, hogy a védett mű nem lehet változó tartalmú.

Mi tehát az 'azonosítás' tárgya? Annak megítélése, hogy a gondolati forma, a gondolat kifejezése objektíve ismételten, változatlanul körülhatárolható-e. Az azonosíthatóság ilyenformán természetes követelmény. Az EUB szerint ahhoz, hogy kizárjunk minden olyan szubjektív mozzanatot, ami lerontaná a jogbiztonságot, a tárgy azonosításának folyamata azt jelenti, hogy annak feltételeként a tárgyat objektív formában kell kifejezni.[33]

Az azonosíthatóság a *műrészlet* védelemképességének elbírálásához is szükséges. Az 1969-es szerzői jogi törvényünk végrehajtási rendelete a 'felhasználás' fogalmának meghatározásában kitért a műrészletre is.[34] Az 1999-es Szjt. a mű részletének védelemképeségét szintén természetesnek vette, de nem foglalta szabályba. Utóbb, az uniós csatlakozás érdekében 2003-ban elfogadott módosítás miatt a törvény 16. § (1) bekezdésének első mondata kiegészült az itt dőlt betűkel jelzett szavakkal: „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű *egészének vagy valamely azonosítható részének* anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére."

A műrészletnél azt kell vizsgálni, fellelhető-e ebben is egyéni és eredeti jelleg. Nem az szükséges, hogy a részletből azonosítható legyen a mű, hanem az, hogy az adott részlet mutasson egyéni és eredeti vonásokat. Egy nem egyéni és eredeti műrészlet attól még nem válhat védetté, hogy a mű, amelyben szerepelt, a gyakori, ismételt felhasználás által közismertté, és a részlet akár szállóigévé is vált. A technika fejlődése, a hangfelvételből akár egyetlen hang egyetlen másodpercnyi kivételét, kimásolását, átdolgozását is lehetővé tevő *sampling*, vagyis hangmintázás megjelenése szükségesé tette annak vizsgálatát, hogy mi a védelemképeséghez szükséges minimális mű-mennyiség és ki a minősítő személy, kinek a véleménye számít az azonosításban.[35]

---

33 Levola-ítélet (6. lj.) 41. p.

34 Az 1969. évi Szjt. végrehajtási rendelete, a 9/1969. (XII. 29.) MM számú rendelet 10. § (1) bek.: „Felhasználáson az Szjt. alkalmazásában azt a folyamatot kell érteni, amely a művet vagy annak részletét a nyilvánossághoz közvetíti."

35 Békés Gergely – Mezei Péter: Eredetiség és azonosíthatóság. In: Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (szerk.): *Liber Amicorum studia G. Faludi dedicata.* Budapest, ELTE Eötvös, 2018, 23.

Műtípusonként eltérő lehet az a mennyiség, hossz vagy tartam, amely már elegendő a védelemképességhez. Például egy színházi rendezés esetében az előadásból egy hosszabb részre van szükség, az irodalomban elég lehet egy rövid verssor is, a hangfelvételbe rögzített műnél akár egy-két másodperc is. Ahogy Pogácsás Anett írja, „a mű (vagy *azonosítható* része) egyéni, eredeti jellegének felismerése nem azt jelenti, hogy a közönség bármely tagja abból a szerzőt magát azonosítani tudja."[36] [*Kiemelés az eredetiben.*] Jogvitás esetben az azonosítás a szubjektív tényezők kizárásával bírói vagy szakértői feladat. A szakértői véleményezés mint megoldás gyengeségeként felhozott érv, nevezetesen, hogy az „akár teljesen figyelmen kívül hagyhatja azt a körülményt, hogy a vizsgálat tárgya, a mű milyen kulturális közegben született meg, igen korlátozottan képes továbbá csak leírni azt a kapcsolatot, ahogyan az alkotó elme a művet létrehozza,"[37] a műfogalmon kívüli elemekre utal. A veszély, hogy egy ilyen véleményezés figyelmen kívül hagyja a független párhuzamos alkotás lehetőségét, a bírói és a laikus minősítés esetén is fennáll. A magyar jogban az azonosíthatóság tárgyában a nagyközönség laikus tagja általi műfelismerésről, azonosításról beszélni azért is félrevezető lenne, mert azt sugallja, mintha a védelemképességhez szükséges lenne a részből az egész felismerhetősége.

2.2.2. Az eredetiség fogalma a nemzetközi szerződések és az EUB gyakorlata szerint

Az 1999-es Szjt. hatályos szövege alapvetően és a műfogalom tekintetében különösen összhangban áll a nemzetközi és regionális szerződési hátterünkkel.[38] Az, hogy a védett műtípusok példálózó felsorolását, visszatérve 1921-es törvényünkhöz, kimerítő felsorolással váltsuk fel, komolyan szóba sem kerülhet, hiszen a jelenlegi módszer sikerét – nemcsak Magyarországon – igazolta a gyors műszaki fejlődés miatti újabb műtípusok megjelenése.

Az Szjt. és a bírói gyakorlatunk egyetlen ponton, az egyéni jelleg mint a védelem feltétele tekintetében azonban formálisan nincs összhangban a BUE szövegével és a

---

36 Pogácsás Anett: A plágium új jelentésrétege? A „társszerzőség" útjai a mesterséges intelligencia korában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/5., 141.

37 Lásd Békés–Mezei (35. lj.) 35.

38 Ficsor Mihály: Közös jogkezelés az Európai Unió intézményeinek gyakorlatában: verseny és integráció kontra működőképesség és kulturális szuverenitás. In: Békés Gergely (szerk.): *Szerzői jogi összhangzattan – Tanulmányok Tomori Pál tiszteletére*. Budapest, Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület, 2025, 339–376.; és Michel M. Walter – Silke von Lewinski (Eds.): *European Copyright Law A Commentary.* Oxford, Oxford University Press, 2010.

korábbi EUB-gyakorlattal. Ez utóbbiak ugyanis csak az 'eredetiség' meglétéhez kötik a mű szerzői jogi védelemképességét.[39]

Arra, hogy a magyar jogban szerzői jogi eredetiség alatt már régen is egyéni jelleget, a szellemi mozgástérben való választással élést is értettek, korai jelek mutatnak.[40] A BUE hatályos szövege kifejezetten nem határozza meg a szerzői művet (alkotást), hanem – a műtípusok példálózó felsorolása mellett – csak ezeket a fogalmi elemeket említi: az irodalom, a tudomány és a művészet területére eső teljesítmények, ezek bármilyen módon való kifejezései [2. cikk (1) bek.], eredeti művek [2. cikk (3) bek.], szellemi alkotások [2. cikk (5) bek.]. Ezen nem megy túl – nyilvánvalóan az aláírók nemzeti jogai közötti különbségek miatt – sem az 1994-es TRIPs,[41] sem az 1996-os WCT, amely egy speciális, kiegészítő egyezmény volt a BUE-hoz.[42]

Az európai jog és bírói gyakorlat, sőt egyes angolszász országok gyakorlata is egyre inkább afelé módosul, hogy a műnek – azon túl, hogy nem más műve és hogy szellemi alkotás – valami egyéni jelleget is kell mutatnia. Ennek bemutatásához jó kiindulópont Ficsor Mihály Guide-ja a BUE-hoz, ahol ő a változás 2003-as állomásáról így írt:

> „The direction of this trend may be summed up as follows: mere »sweat of the brow« is not sufficient for a production to qualify as a work; for this, it is

39 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről (BUE) 2. § (3) bekezdés.

40 Az 1921. évi LIV. tc. kifejezetten nem szól e kérdésről, de a Kúria P.I.3581/1934. sz. határozata tisztázta, hogy: „Szerzői jogi védelem szempontjából csak azok a művek jöhetnek tekintetbe, amelyek alkotóik egyéniségének bizonyos sajátosságait viselik magukon." Ugyanígy Balás P. Elemér az 1947-es törvényjavaslata 2. §-ában: „Szellemi alkotás a szellemi tevékenységnek eredetiséget mutató s ehhez képest egyénien újszerű, közlésre is alkalmas eredménye." Balás P. Elemér: *Törvényjavaslat a szerzői jogról.* Budapest, Magyar Jogászegylet, 1947. Benárd Aurél, az 1969. évi III. tv. egyik fő előkészítője is így érti a védelemképességet. Benárd Aurél: Általános rendelkezések. In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973, 80.

41 „[...] because the Berne Convention protects works, and it does not protect ideas, etc,, since ideas, etc. are not works. Consequently, in this matter there is no difference between requirements of the Berne Convention and the TRIPS Agreement." Implications of the TRIPS Agreement on the treaties administered by WIPO. Geneva, World Intellectual Property Organization, 1996, 16.; TRIPS Egyezmény.

42 Lásd 9. lj.

> also necessary that it be an intellectual creation. However, at the same time, this is the only condition; that is, it is not justified to require some »higher« level of creativity, or some »reflection of the personality of the author« going beyond the mere requirement of intellectual creation." [43]

Az 'eredetiség' és az 'egyéni jelleg', az utóbbin belül a 'kreativitás', mint fogalmi elemek összeolvadásának tartós folyamatát mutatja be Daniel Gervais, Szinger András és Mezei Péter is.[44]

Jóllehet a mű általános fogalmát, illetve e fogalom tartalmát az EU irányelvei nem határozzák meg, az EUB ezt európai uniós közös hatáskörbe tartozónak tekinti. Az EUB – vitatható – indoka az, hogy egyrészt a fogalmat egyetlen műtípus, a szoftver tekintetében már érintette, másrészt az InfoSoc-irányelv egyes preambulumbekezdései jogegységesítést sürgetnek.[45]

Az EUB gyakorlata változik a védelemképesség feltételei tekintetében. 2008-ban, az Infopaq-döntésben egy napilap újságcikkéből származó tizenegyszavas szövegkivonat tárolása és annak papírhordozóra való kinyomtatása esetében kimondta, hogy az európai szerzői jogi védelemképességnek *általában is* csak azok a feltételei, amelyeket a szoftver-irányelv a számítógépi programok tekintetében előír: a mű 'eredeti' kell legyen „abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása".[46] 2010-ben a Painer-ítéletben már a mű szerzői jogi védelemének feltétele az is, hogy „tükrözze a szerző

---

43 Ficsor Mihály: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms.* Geneva, WIPO, 2003. BC-2.9., https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf.

44 Daniel Gervais: Feist goes global: A Comparative Analysis of the Notion of Originality in Copyright Law. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.,* Summer 2002, 949–981.; Szinger (10. lj.) 294.; Mezei Péter: From Leonardo to the Next Rembrandt – The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms. *UFITA* Vol. 84., No. 2., 2020, 390–429., https://doi.org/10.5771/2568-9185-2020-2-390.

45 Először a 2008-as Infopaq-ítéletében (C-5/08. sz. ügy, ECLI:EU:C:2009:465, [48] és [51] bekezdés), majd megismétli ezt a Football Association Premier League Ltd. és társai (C-403/08. sz. ügy, ECLI:EU:C:2011:631), a Levola Hengelo-ítélet (6. lj.) [33] bekezdés [„Az említett rendelet (sic!) a »mű« kifejezés értelmének és terjedelmének meghatározása céljából semmilyen kifejezett utalást nem tartalmaz a tagállamok jogára. Ennélfogva, tekintettel mind az uniós jog egységes alkalmazásának, mind az egyenlőség elvének követelményeire, e fogalmat az Unió egészében önállóan és egységesen kell értelmezni"], és az újabb, C-227/23. számú Kwantum Nederland BV és Kwantum België BV kontra Vitra Collections AG (ECLI:EU:C:2024:914) ítélet is.

46 Infopaq-ítélet, C-5/08. sz. ügy, ECLI:EU:C:2009:465.

személyiségét" is. „Ez pedig akkor áll fenn, ha a szerző műve létrehozásakor alkotó képességeit szabad és kreatív döntések révén fejtheti ki."[47] A 2017-es Funke Medien-ügy indokolása szerint az eredetiséghez az kell, hogy a szerzőnek módjában álljon „szabad és kreatív döntéseket hozni."[48] A 2020-as Brompton Bicycle-ítélet 23. pontja egy ipari tervezőművészeti alkotásnál, egy kerékpár formájánál erősíti meg a személyiség tükröződésének követelményét. A 26. pont azt is kijelenti, hogy valamely az eredetiség feltételének megfelelő dolog akkor is állhat szerzői jogi védelem alatt, ha alkotásakor műszaki meggondolások is meghatározóak voltak, „amennyiben ez a szerzőt nem akadályozta abban, hogy személyisége kifejezésre juthasson e tárgyban, szabad és kreatív döntéseinek megnyilvánulása révén."[49] A műfogalom szinte összes elemét érinti a C-580/23. számú Mio és társai ügyben 2023 végén, iparművészeti alkotás tekintetében feltett előzetes döntéshozatal iránti kérelem kérdéssora. Az EuB-nak válaszolnia kell például arra a – szerzői jogász számára meglehetősen furcsa – kérdésre is, hogy „az eredetiség vizsgálatának az alkotófolyamatot övező tényezőkre és az alkotónak az alkotás során hozott tényleges döntéseivel kapcsolatos magyarázatára, vagy magával az alkotással kapcsolatos tényezőkre és az alkotófolyamat végeredményére, valamint arra kell-e összpontosítania, hogy maga az alkotás kifejezésre juttat-e művészi hatást." [50]

Mindezek alapján megállapítható, hogy a sokoldalú nemzetközi szerződéseink és az EU regionális joga – ideértve utóbbi bírói gyakorlatát is – szempontjából az ezekben említett 'eredetiség' fogalomba jogszerűen értjük bele az egyéni jelleget, annak kifejtett gazdag tartalmával együtt.

2.3. A gondolatkifejtés jellemző megnyilvánulásai műtípusonként

A gondolat egyéni jelleget hordozó *kifejezése* műtípusonként jellemzően *más és más formában* nyilvánulhat meg.

Az *irodalmi művek* a gondolatkifejezés első és elsődleges formái. Az irodalom anyaga a nyelv, a szó. A szó elválaszthatatlan a fogalomtól, ez pedig már a gondolatnak része. A

---

47 Eva-Maria Painer kontra Standard Verlags GmbH és mások, C-145/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2011:798; ugyanígy a 2019-es Cofemel – Sociedade de Vestuário SA kontra G-Star Raw CV (C-683/17. sz. ügy, ECLI:EU:C:2019:721), [30] bekezdés.

48 Funke Medien NRW GmbH kontra Bundesrepublik Deutschland ítélet, C-469/17. sz. ügy, ECLI:EU:C:2019:623, [22]–[23] bekezdés.

49 SI és Brompton Bicycle Ltd. kontra Chedech / Get2Get, C-833/18. sz. ügy, ECLI:EU:C:2020:461.

50 Mio és társai (1. lj.), Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések, 1.

nyelvi gondolatkifejtés szavakban, kifejezésekben, versformákban, szimbólumokban és motívumokban történik. A nyelvi – írásban rögzített vagy szóban elhangzó – formában kifejezett gondolat akkor szerzői mű, ha megfelel az imént ismertetett tudományos műfogalom többi elemének. Az EUB egy ítélete szerint az egyéni jelleg a szavak kiválasztásából, elrendezéséből és kombinációjából ered.[51] Igen kivételes esetekben a szerzői jog által védett 'kifejezés' nem csak maga az azonosítható írott vagy elhangzott szöveg, hanem lehet hosszabb irodalmi mű, a történettípust meghaladóan sajátos cselekménysszövése, a cselekményfordulatok sajátos sora is.[52] Az ilyen tényállás rokonítható a mű címe és az abban szereplő jellegzetes alak védelmének Szjt. 16. § szerinti tényálláshoz.

Egy-egy adott *fordításban* a bíróságok a fordító személyes és kreatív gondolatkifejezésének a meglétét egy ízben tévesen „a fordítói tevékenység színvonalára" hivatkozással, illetve „a fordító kiváló nyelvismerete és személyes kreativitása" folytán állapították meg.[53] Egy szakvélemény ennél mélyebbre hatolt, elemezve a magyar nyelv sajátosságait és a szóhasználat jelentőségét is.[54]

A tényfeldolgozó *dokumentummű*vek esetében az alapul szolgáló tények sajátos rendszerbe építése, az interjúk folyamatos történetté szervezése, a fejezetek dramaturgiává szerkesztése, összekötése lehet a szerzői gondolat egyéni kifejezése.

A nagy nyilvánossághoz eljuttatott irodalmi alkotások az írásbeliség kialakulása óta mindig többszörös minőségi szűrőn (kiadókon, szerkesztőkön) mentek át. Kivételes ellenpéldák lehetnek a röplapokon, falragaszokon hirdetett kiáltványok (talán a leghíresebb Luther Márton 1517-ben kiszögezett 95 pontja). Ma viszont, az úgynevezett másodlagos szóbeliség korában a rövid, *online szövegek a közösségi*

---

51 Infopaq-ítélet (45. lj.).

52 SZJSZT 11/2019. sz. szakvélemény.

53 BH2004. 415. és Fővárosi Ítélőtábla Pf.20.539/2010/3.

54 „Az egymástól független fordítás lehetőségét teljesen kizárja, hogy mivel a magyar nyelvben nincs (például a némethez hasonló) kötött szórend, az egyes elemek mondatbeli elhelyezkedése alapvetően befolyásolja a mondat hangsúlyait, fókuszát, így fordítás esetében a szavak sorrendjének megállapítása gyakran – különösen összetett mondatok esetében – önmagában is olyan hermeneutikai műveleteket feltételeznek, amelyek a fordítói munka egyéni, eredeti jellegére utalnak. Teljes mértékben kizárja az egymástól független fordítás lehetőségét az olyan, a köznyelvben szokatlan szavak, vagy más a köznyelvhez képest erősen felülretorizált szerkezetek használata, amelyeket szintén egyéni, eredeti fordításoknak kell tekintenünk." SZJSZT 18/2019. sz. szakvélemény.

médiában (levelezések, úgynevezett kommentek stb.) minden minőségi szűrő nélkül áramlanak, ráadásul rövidségük miatt aligha nevezhetők kifejtett gondolatoknak. Csak összefüggésükben érthetők az így társalgók számára. Kivételes lehet, hogy egy-egy ilyen üzenet átlépje a szerzői jogi védelemképesség küszöbét. Erről nincs még magyar bírói gyakorlat. Más a helyzet az online közölt dilettáns művészetnek szánt irodalmi, zenei művek tömegével. Ezek egy része valószínűleg meghaladja az egyéni alkotás jelenlegi követelményszintjét, hiszen az Szjt. 1. § (3) bekezdése kizárja az esztétikai, minőségi értékelést.

A *zene* esetében az egyéni jelleget mutató gondolatszövedék zenei mondatokban jelenik meg. „A főtéma a mű döntő fontosságú gondolatát fejezi ki."[55] Amint ezt a zene herderi meghatározása is mutatja – „a zene a szenvedély nyelvére lefordítva természet és érzelmek varázsnyelve"[56] –, nyilvánvaló, hogy a zene nyelvén kifejezett *érzelmeket* is a 'gondolatkifejezés' fogalma alá vonhatjuk. Míg a tipikus kifejezési forma, a szó közérthető, a zene esetében e 'nyelv' ismerete inkább megkívánja a szakértői jártasságot. Ezért az ilyen jogesetek eldöntésénél a védelemképesség megítélésében a szakértői véleménynek nagyobb szerepe van. Az SZJSZT 18/2010. szakvéleménye az adott ügyben egyéni jellegűnek a dallamvezetést, a harmóniamenetet, a dal struktúráját, stílusát, hangulatát és mondanivalóját, illetve ezek összességét tekintette. A 17/2010. SZJSZT szakvélemény szerint „[a]z előadásmóddal szemben a mű szerzői jogi védelmét megalapozó megformáltságát a korábban említett dallam-harmónia-szöveg-ritmus elemek egyéni eredeti jellege adja."

A *szórakoztató zene és a magyar nóta* esetében ezek számossága miatt a közhelyszerűtől, banálistól való elhatárolásban állhat a szakértői munka nehézsége, míg például a Schönberg alkotta *dodekafóniában* – Bándi Gergely véleménye szerint – egyáltalán az alkotói mozgástér megléte lehet kétséges.[57]

Előfordulhat, hogy a *színházi vagy operai rendező szerzőként* jelenik meg, nevezetesen akkor, ha teljesítménye megfelel a szerzői mű fogalmának.[58] Az előadóművészi és a szerzői minőség ugyanazon előadásra párhuzamosan is fennállhat. A színházi rendező-

---

55 Csíkvári Endre: *Zenei kistükör.* Budapest, Zeneműkiadó, 1962, 226–227.

56 Idézi Carl Dahlhaus – Hans Heinrich Eggelbrecht – Boronkay Antal (szerk., magyar szerk.): *Zenei Lexikon.* Budapest, Zeneműkiadó, 1985, III. köt. 684.

57 Bándi Gergely: Zeneművek átdolgozásának kérdései. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/2., 73.

58 Kúria Pfv.21.277/21015/4.

szerző esetében a megformált és kifejezett szerzői gondolat az előadás egésze lehet, benne az eredeti szerzői művel, művekkel is. Ilyenkor a szokásos rendezői eszközök – színészvezetés, térbe helyezés, díszlet, jelmez, hang- és fényhatások – együttesen már egy, az eredeti színművet kiegészítő, megformált gondolatként érzékelhetők a közönség számára. Véleményünk szerint ehhez a szokványos színpadra állítást jelentősen meghaladó személyes hozzáadás szükséges.

Az utóbbi években megjelentek a *tematikus cirkuszi előadások* és az ilyen zenés showműsorok, jégrevük, sőt tűzijátékok, és fényfestések is. Ezeknél elképzelhető, hogy az egyes műsorszámok összeválogatásában, elrendezésében, szerkesztésében, sőt az előadás egészében kivételesen megjelenik az egyéni gondolatkifejtés, s így az előadás gyűjteményes műként (Szjt. 7. §) szerzői jogi védelemben részesülhet.

A *gyűjteményes művek* védelmi koncepciójának egyik nehézsége, hogy – lévén ezek többsége funkcionális mű – az adatok elrendezésében, szerkesztésében sokszor nehéz a szerző (szerkesztő) személyiségének vonásait felismerni. A másik értelmezési nehézség abból adódik, hogy az Szjt. 1. § (6) bekezdése kifejezetten kizárja az elvet, eljárást és módszert a szerzői jogi védelemből, míg a 7. § (1) bekezdése ehhez köti a szerkesztő szerzői jogi alanyiságát. Ha azonban figyelembe vesszük a WCT 2. cikkét is, miszerint a szerzői jogi védelem a kifejezésre, nem pedig önmagában az ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre vagy matematikai elméletekre vonatkozik, láthatjuk, hogy az elvek, eljárások, módszerek csak *önmagukban* kizártak a védelemből. Talán az Szjt. 1. § (6) bekezdését is érdemes lenne így egyértelműsíteni. A bírói és szakértői gyakorlat az egyéni vonásokat gyűjteményes műnek minősülő adatbázisnál az egyéni válogatásban ismerte fel.[59] Sajátos gyűjteményes mű lehet – az alábbi feltételekkel – a *műsorformátum* is.[60] Ebben a személyiséget is kifejező egyéni gondolatkifejtés legalább minimuma is csak kivételesen, a műsor-sorozat egészének sémájában, szerkesztési tervében és elveiben, az egyes műsorok mintázatában érhető tetten. Általában írásban, valamely,

59 „[H]a a gyűjtemény valóban válogatás eredményeként született meg, vagyis egy műveket, adatokat tartalmazó nagyobb halmazból a szerkesztő valamilyen egyéni, eredeti szempont alapján válogatja össze gyűjteménye egyes elemeit," illetve: „elrendezés elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha az meghaladja a nyilvánvaló sorrendbe illeszthető tulajdonságok alapján (például kezdőbetű, súly, hossz) történő automatikus rendezést." SZJSZT 38/06. sz. szakvélemény.

60 Műsorformátum alatt a műsorszolgáltatói szakmában az azonos cím alatt futó, azonos külső és műsorszám-felépítési jellegzetességekkel sugárzott, eltérő tartalmú műsorszámok közös vonásait értik.

a szerzői jogi gyakorlatban is már ismert műtípusként (szinopszis, filmvázlat) jelenik meg.

A *képzőművészeti alkotásokban* – különféle technikákkal létrehozott rajzok, festmények, szobrok, domborművek – a gondolatkifejezés jellemző megnyilvánulását Lyka Károly a következőkben látta: „a festő minő szín-felfedezéseket, minő tónusokat, minő vonalmeglepetéseket, minő rajztudományt, minő színérzékenységet, minő önálló egyéniséget mutat, s a szobrász miként sáfárkodik anyagával, hogyan rendezi el tömegeit, mennyire plasztikus az előadása, milyen eszközökkel fejezi ki a formáit, milyen a stílusa, az önálló egyénisége."[61] A képzőművészet vagy iparművészet a vonalak, formák, színek csoportosítása, kompozíciója.[62] Az érzelmek kifejezése ebben az esetkörben is beleértendő a gondolatkifejezés fogalmába. A képzőművészetben, különösen az *absztrakt művészetben* nehéz a szükséges egyéni jelleg, ezen belül a személyiség minimumának meghatározása, a közlési szándék azonosítása.[63] Ma is bajos szakértői feladat a védelemképesség szempontjából értékelni az absztrakt képzőművészet azon alkotásait – például a grafittiket, a festékszórós színezést –, amelyek legfeljebb csak létrehozójuk érzelmeit, benyomásait, hangulatait tükrözik, és amelyek mögé a nézők tetszés szerint érthetnek vagy nem érthetnek gondolatot.

Alapvetően az *építészet* is gyakorlati hasznosítási, funkcionális mű. Mégis, az építész a feladat teljesítése közben önkifejezési célokat is követ és esztétikai szempontokat is érvényesít: az épületben és tervében megformált egyéni gondolatot is kifejezhet. Ez jellemzően a *téralakításban* mutatkozik meg. Ezért az építészet rokonítható a háromdimenziós képzőművészeti alkotásokkal. Az építészeti tervek a háromdimenziós mű részei vagy első szakaszai. A téralakítás elsődleges szerepére utal az is, hogy az Szjt. a 67. § (1) bekezdésében a személyhez fűződő jogok szempontjából a külső megjelenést védi.

---

61 Idézi Batta János: Képzőművészet. In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve.* Budapest, KJK, 1973, 286.

62 Győri Erzsébet: Képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotások, műszaki létesítmények tervei. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 519.

63 „Pátzay Pál látva a szélsőséges formákat, egyszer ezt mondta: »[a] művészetnek mindenkor hivatása és szolgálata volt: vagyis közlésnek tekintette magát lélektől lélekig. Ezt feladva, a művészet lemond az ábrázolásról, és úgy látszik, a valóságtól való félelmében most már jelentés nélküli szeszélyes formákkal játszik. Az emberi szellem kiheréli magát, amikor a közlést megfosztja az értelmességtől.«" Kellér Andor: *Déli posta.* Budapest, Gondolat, 1964, 18.

A *kert- és tájépítésben* a gondolatkifejtés hordozói a terep, az álló és mozgó vizek, a növényzet, esetenként az építőművészet és a szobrászat alkotásai is. A szerzői jogvédelemhez a *belsőépítészetben* is az épület belső *terének kialakítása* kell, hogy alkotói egyéni jelleget felmutasson. Az Szjt. 1. §. (2) bekezdés *k)* és *l)* alpontjai szélesen öleleik fel az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve tárgykört. Az erre alapozó bírói és SZJSZT-gyakorlat szerint a *műszaki részmegoldásokat* tartalmazó építészeti vázlatok és látványtervek is részesülhetnek szerzői jogi védelemben.[64]

A *számítógépi program és az MI*[65] is ugyancsak erősen meghatározott a gyakorlati használati cél által. Itt különös jelentősége van annak a ténynek, hogy az alkotói egyéniség műfajtánként más- és másképen nyilvánulhat meg.

A szoftvernél több sajátosság is van. Először is itt a szellemi tartalom egyéni kifejezési formája csak közvetve érzékelhető az emberi szem számára. Ez persze nem zárja ki a szerzői jogi védelemből, hiszen ugyanilyen a helyzet például a hanghordozón rögzített zeneművekkel is. A gépben rögzített tárgyi kódok, programok a különféle információhordozókra, mint például programlistákra és képernyőkre átvihetők, így hozzáférhetők az emberi érzékelés számára. Másrészt az Szjt., bizonyos mélységig, itt kivételesen törvényi definíciót is ad.[66] Kabai Eszter szerint „[a] szoftver funkcionális és viszonylag új szerzői jogi műfajta jellegéből adódóan a jogalkotó fokozottan ügyelt arra, hogy a védelem határait pontosan kijelölje”.[67] A szoftver szerzői jogi jogvédelme bevezetésének idején azt leírták le, hogy „a szoftver alkotási folyamatában is szabadon, a saját szellemi adottságokra, képzelőerőre, ítélőképeségre támaszkodva kell ismételten

64 Például SZJSZT 26/2004. sz. szakvélemény: „[a vizsgált] »vázlatok és tervek« elérik [az Szjt.] által a szerzői jogi védelem feltételeként megkövetelt egyéni-eredeti jelleg minimális szintjét, és kellő formájú kifejtésükre tekintettel olyan szellemi alkotásnak minősülnek, melyek a szerzői jogi oltalom alatt állnak.”

65 Ez is számítógépi programokból áll, olyan programokból, amelyek példaalapú tanulást lehetővé tevő programozással készülnek. Így a programok képesek arra, hogy a betáplált adattömeg felhasználásával az emberi tanuláshoz hasonló módon továbbfejlődjenek és a tervezők által nem előre látható számítási eredményt hozzanak.

66 Szjt. 1. § (2) bek. *c)* pont: „a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is.”

67 Kabai Eszter: A számítógépi programalkotás (szoftver). In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, VI. Fejezet, 471.

választani a lehetséges szavak, jelek, egyéb kifejezésformák között a gondolat megfelelő kifejezése érdekében."[68] Ebben – a talán kissé túlzó meghatározásban – mutatkozik meg jellemzően a szoftvermű egyéni jellege. A szoftvert ennek alapján alkalmazott tudományos írásműnek tarthatjuk.

2.4. Műtípusok, ahol kevésbé, vagy alig van tér a gondolat egyéni kifejtésére

Mindig is voltak olyan műtípusok, amelynél a műfogalom alkalmazása nehézségekbe ütközött, amelyek eleve feszegették ennek határait és olyanok is, amelyeknek, határhelyzetben lévén, kétséges volt a hovatartozása.

A *gyakorlati használati célú szakirodalmi műveket* maga az Szjt. említi az 1. § (2) bekezdése *a)* pontjában elvileg védelemképesnek. Ilyenek lehetnek például a használati utasítások, műszaki leírások és grafikák, plakátok, reklámkiadványok, címkefeliratok vagy akár csomagolóanyagok. A bírói gyakorlat számos ilyen esetben vizsgálta, hogy van-e itt mozgástér a szellemi alkotásra, a személyiség tükrözésére, és ennek során egyáltalán nem alkalmazott szigorú ismérveket. Megfelelt például egy műsorleírás is („a műsorleírást tartalmazó iratról [...] megállapítható, hogy az megfogalmazásában csekély mértékű egyéni eredeti alkotásjelleget hordoz, ezért szerzői jogi védelem alatt áll"),[69] de még így is elbukott a 'vizsgán' egy parkolójegy és egy digitális betűkészlet.[70]

A *nyersfordításnál* ugyancsak határterületen mozgunk. Egy színmű tájékozódás céljából megrendelt, nyelvileg elnagyolt, csak a tartalom lényegét visszaadó fordítása például nem tekinthető egyéni és eredeti jellegűnek.

---

68 Gert Kolle: Rechtschutz der Computersoftware in der Bundesrepublik Deutschland. *GRUR* 1982/8., 34.

69 SZJSZT 21/2020. sz. szakvélemény.

70 SZJSZT 18/2007. sz. szakvélemény: „A jegyen található, dátumot, órát, percet jelölő számok, használati utasítást, árat, valamint a TELPARK megnevezését tartalmazó szöveg, és minimális jellegű grafikai háttérmintázat sem összességében, sem külön-külön nem tekinthetők szerzői jogi oltalom alatt álló műnek. [...] Önmagában az a tény, hogy léteznek a parkolójegy funkciót más látvánnyal, kivitellel megvalósító termékek is, nem teszi a tárgybani parkolójegyet egyéni-eredeti jellegűvé." Az SZJSZT 38/2004. sz. szakvélemény arra a következtetésre jut, hogy a digitális betű- és karakterkészletek (ún. fontok) esetében az egyes betűtípusok ugyan csak ritkán érik el azt szintet, hogy – grafikai alkotásként – szerzői jogi oltalom alatt állhassanak, de az egyes betűtípusok digitalizálásakor olyan eljárásokat alkalmaznak, aminek eredménye, a fontfájl – tulajdonképen szoftverműként – már szerzői jogi oltalom alatt állhat.

A *térképészeti alkotásnál* – ahol az alkotás korlátját a topográfiai adottságok, így például a hegyek, völgyek, folyók paraméterei, illetve a térképészeti szakma által alkalmazott jelrendszer jelentik – a tartalom vizualizációjának egyéni, eredeti jellegét a színvilág, a jelkulcsok, a formák, a tipográfiai megoldások, a méretarány, a kivágat, a kitörés, a piktogramok és szimbólumok kiválasztása és kombinálása alapozza meg. A térkép a képzőművészeti és irodalmi művek jegyeit is mutathatja. A bírói gyakorlat szerint itt „az egyéni, eredeti jelleg fennállásának alapjául szolgáló zsinórmérték is alacsonyabb szinten húzható meg."[71]

A *fotóművészeti* alkotásokat az Szjt. említi a szerzői alkotások típusainak példálózó felsorolásában.[72] A 'művészeti' jelzővel szinte azt sugallja, hogy csak a művészi fényképet védené. Ez így szó szerint nem igaz, hiszen a törvény ugyanott, egy bekezdéssel alább, kifejezetten kizárja az esztétikai szempontot mint követelményt. Gyakorlatilag azonban a szerzői műnek minősülő fényképnél a személyiség legalább minimumának és a személyes választásnak felmutatása azonos a művészi jelleggel.[73] Ugyanis az ilyen fénykép „a valóság kifejezésre alkalmas részletét úgy teszi mások számára láthatóvá, ahogyan – kompozícióban, tónusokban, színekben – csak készítője látja."[74]

A fénykép köznyelvi fogalmába azonban bele tartoznak az olyan funkcionális felvételek is, mint a *dokumentációs vagy kutatási célú* mikroszkópos vagy éppen csillagászati távcsöves fényképek, a képzőművészeti *reprodukciók*, a *biztonsági kamerák* és közlekedési lámpák felvételei. Ma már naponta milliószámra készítenek *mobiltelefonos* álló- és mozgóképeket, és a korábban legfeljebb csak az érintetteknek szánt családi felvételeket a közösségi médiában nyilvánosságra hozzák.[75] Megjelent a drónnal való fényképezés is; ezzel a kézből való fényképezéssel azonos eredménnyel lehet képet (mozgóképet is) készíteni, sőt, a kreatív döntéseknek még szélesebb tere

71 SZJSZT 01/2014. sz. szakvélemény.

72 Szjt. 1. § (2) bek. *i)* pont.

73 Lásd Szinger (10. lj.) 301., Legfelsőbb Bíróság Pfv.22.014/2009/8. „Ebből következik, hogy a fotóművészeti alkotásnak nem minősülő fénykép már semmilyen szerzői jogi védelmet nem élvez."

74 Lásd Batta (61. lj.) 326.

75 A Kúria Pfv.20.600/2019/5. sz. ítélet kimondja, hogy az önmagában nem zárja ki egy fotó szerzői jogi védelmét, hogy a felvétel egy adott esemény kapcsán mobiltelefonnal, minden előkészítés nélkül készült.

van.[76] Ezeknél a használati célú fényképeknél és a mobiltelefonos felvételeknél a szerzői jogi védelemképesség csak eseti vizsgálattal állapítható meg.

A bírói gyakorlat a műnek minősülő fényképeknél a következő elemeket azonosította egyéninek: témaválasztás, fényképezés szöge, képkivágás, a szituáció különlegessége (például jellegzetes mozdulat, gesztus), egyedi technikai megoldás (expozíciós idő, optika, szűrő megválasztása), speciális fényviszony.[77] Még a mobiltelefonnal a pillanat tört része alatt készített felvétel is lehet szerzői mű, ha egy vagy több ilyen jellemzője van. Ugyanakkor itt inkább csak egyéni választásokról, és nem kifejezetten a személyiség tükrözéséről van szó. A személyiség megjelenítésére mint védelmi kritériumra csak az EUB Painer-ítélete tér ki.[78]

A *műcím* szerzői jogi védelme – „a szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is"[79] – inkább versenyjogi típusú megfontolásból eredt, és a címek elsöprő többsége kívül esik a műfogalom határain. Ez abból is látszik, hogy a védelem általánosan alkalmazandó feltételeit a törvény megtoldotta a 'sajátos' jelzővel. Ez egyrészt a szokásosnál nagyobb kreativitást jelenthet (ez a szerzői jogi szempont), másrészt azt, hogy a cím a nagyközönség átlagos tagja számára felismerhető, és számára a mű szerzőjéhez kapcsolódó (ez a tisztességes verseny szempontja).

Ami az első szempontot illeti, például a címek fordításánál különösen nehéz egyénit alkotni. A *H*áború és béke és az *Eroica* címek is inkább a második szempont alapján lehetnének védettek. A szűken értelmezendő címvédelmet a bírói és szakértői gyakorlat is alátámasztja. A már elbírált műcímek közül kivételesen védettnek minősültek a *Mátrix* újratöltve (de itt inkább a versenyjogi szempont érvényesülhetett), az *Egy boltkóros naplója*, amely ugyancsak egy cím fordítása – *Confessions of a Shopaholic* – volt és (még a régi Szjt. hatálya alatt) a *Szomorú vasárnap* is.[80] Nem volt egyéni és sajátos címként elismerhető az *„Egy csepp méz"* mint az *A Taste of Honey* fordítása, *A gyűrűk*

---

76 „Az alkotó úgy mutathat be teljes kiterjedésében tájakat, városrészeket, épületeket, hogy a mikrovezérlő segítségével rendkívül finom, egyedi beállításokat tud eszközölni. Az alkotók továbbá a drónok jó manőverezhetősége és speciális látószöge miatt nemcsak távoli, de egyedülálló közeli felvételeket is tudnak készíteni." Takó Sándor: Drónok alkotói célú felhasználásának szerzői jogi kérdései. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2016/2., 56.

77 SZJSZT 29/2020 sz. szakvélemény (a szakvélemény hivatkozik a következetes gyakorlatra). Ezeket sorolja fel az EUB is: Painer-ügy (50. j.) és Szinger (10. lj.).

78 Painer-ítélet (47. lj.).

79 Szjt. 16. § (2) bekezdés.

80 SZJSZT 13/2003., SZJSZT 21/2009. sz. szakvélemény és BH1986. 14.

ura fordítás és az *Ahogy lesz, úgy lesz* (*Que sera sera*) sem.[81]Ezeket az elveket alkalmazva nehéz lenne minősíteni az olyan műcímeket, amelyek bár a nagyközönség számára is egyetlen szerzőhöz kapcsolódnak, s ilyen értelemben sajátosak, de semmi egyéni vonás, sem a mű tartalmának sűrítése nincsen bennük. Ilyen lehetne például (ha még védett lenne a mű) a *Mona Lisa* vagy a *Gondolkodó*.

Az *iparművészet* és az *ipari tervezőművészet* szerzői jogi védelméről már a régi szerzői jogi törvényünk hatályba lépése után tudatosodott, hogy az mind határterületi, mind a szerzői jogi védelemképesség alsó határát illető elvi kérdéseket felvet.[82] A határterületi kérdés a kétféle oltalmi forma érvényesülése szempontjából megoldottnak látszik, mert a polgári jog általános elveiből is következik, hogy ha egy adott szellemi alkotás több védelmi forma feltételeinek is megfelel, az alkotó ebből fakadó igényeit párhuzamosan is érvényesítheti. Ebből következően az adott tárgy egyszerre lehet a szerzői jogi és a formatervezési jogi védelem közvetett tárgya.[83]

Annál több problémát okoz, a szerzői jogi védelemképesség alsó határának megvonása.[84] Erre utal az is, hogy a törvény e védelmi tárgyak nevéhez hozzá teszi a 'művészeti' jelzőt is.[85] Ezt a gyakorlat számára talán itt is ugyanúgy kell értelmezni, mint a fotóművészeti alkotásoknál, vagyis hogy a szerzői műnek minősülő iparművészeti és ipari tervezőművészi alkotásoknál a személyiség legalább minimumának és a személyes választásnak felmutatása azonos a művészi jelleggel.[86] A művészi jelleg vagy a személyiség tükröződése természetesen önmagában nem elegendő a műnek

81 Fővárosi Bíróság 6.P.20.595/92., SZJSZT 26/2003., SZJSZT 11/2011. sz. szakvélemény.

82 Boytha György: Ipari mintaoltalom és szerzői jog. *Magyar Jog* 1973/5., 268–273.

83 A gyakorlatban azonban a szerzői jogi védelem megléte korlátozhatja az iparjogvédelmi jog érvényesítését. „Egyes külföldi, magas szintű bíróságok megtagadják a párhuzamos oltalmat közerkölcsi szempontok miatt, mondván, ha volt már egy oltalom, és az lejárt, akkor köz(jó) erkölcsbe ütközik a másik lóra való átülése, ugyanis a védelmi idő célja az oltalom fő funkciójának, a közkincsbe kerülésnek az eszköze." Faludi Gábor közlése, 2024.

84 BH2024. 268. az SZJSZT szakvéleményére hivatkozva: „az ipari tervezőművészeti alkotásoknál a tárgy vizsgálata kiemelten lényeges, mert a szerzői jogi védelem az alkotás külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított tervét, modelljét illeti meg, amellyel kapcsolatban a szerző szabad alkotói döntése megnyilvánulhat akár éppen az anyagválasztásban vagy forma-, illetve színvilág meghatározásában."

85 Szjt. 1. § (2) bek. *m)* és *o)* pontok.

86 Győri (62. lj.) 519.

minősítéshez.[87] A 'művészi jelleg' azonban definíciót kívánna, legalábbis a bírói gyakorlat által.

Győri Erzsébet rámutat arra is, hogy az ipari tervezőművészeti alkotásoknál „[a] szerzői jogvédelem csak a tárgy külcsínén állhat fenn."[88] Az egyéni alkotást bizonyító jellegzetességek tehát a tárgy megformálásában keresendők. Ezeket nem is találta az SZJSZT eljáró tanácsa egy transzformátorolaj-szivattyú, illetve egy koromszállító autó tervében.[89] Ennek nehézségei ugyancsak fokozottak a ruhák, öltözékkiegészítők megtervezésénél, ahol az egyéni és eredeti megoldások igen hamar válnak általánosan használttá, ismert ötletté vagy stílussá.[90] Egy lámpákat vizsgáló szakvélemény szerint az eljáró tanács azok „szerkezeti és formai kialakításában, kivitelezésében (például üveglapok befogásának módja, távtartók kialakítása, a fémlapok megmunkálásának módja)" talált olyan jellegzetességeket, amelyek az egyediséget megalapozzák.[91] Itt a formai kialakítás mellett felsorolt további jellemzők nyilván nem az egyéni vonásokat jelentették, hanem a más terméktől való megkülönböztethetőséget (ami még mindig nem egészen az eredetiség fogalma).

2.5. Mű lehet-e a generatív mesterséges intelligencia terméke?

A szerzői jogi védelmet igénylő új műformák és szellemi teljesítmények megjelenése mindig is megoldandó feladat és így ösztönzés volt a szerzői jog számára. Új műfajtákat elsősorban a technológiai fejlődés teremt. Ilyen volt például a videójáték, amit összetett szerzői műként lehetett azonosítani és kezelni.[92] Benne a gondolatkifejtés ugyan több műformára jellemző módon, de egyben jelenik meg. A számítógépi programozás fejlődése az úgynevezett genMI formájában olyan programokat eredményezett, amelyek magukban vagy termékeikben, kívülről vagy belülről, de erősen érintik

87 Cofemel-ítélet (47. lj.) 54.

88 Győri (62. lj.) 519. és 523.

89 SZJSZT 19/2015., SZJSZT 28/2002. sz. szakvélemény.

90 Ugyanígy egy abrosz mintázata tekintetében az SZJSZT 11/2002. sz. szakvéleménye: „az akár piros akár kék színben használt kockás motívum nagyon régen közismert, az élelmiszeripar, konyhafelszerelések táján használatos."

91 SZJSZT 5/2007. sz. szakvélemény.

92 Ficsor, Mihály: Copyright status of video games. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2021/1., 13.; Harkai István: A videójáték mint kulturális örökség megőrzése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2022/4., 28.

a szerzői mű fogalmát. A téma vizsgálatának az *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* külön számot szentelt.[93]

A genMI az MI-rendszerek[94] egy külön fajtája, amely elsődlegesen, kifejezetten tartalom létrehozására szolgál. Ez meglévő szellemi teljesítmények valamilyen feldolgozásával, elemzésével, 'tanulásával' – olyan módon, amelyben az eredmény előre nem látható – olyan produktumokat állít elő, amelyek külső megjelenésükben, fő vonásaikban az emberi alkotótevékenység eredményeként született művekhez hasonlóak.[95] Általános vélemény, hogy a genMI termékeit – bár azokat sokszor 'műként', sőt bizonyos 'szerző' műveként hozzák nyilvánosságra, és külső vonásaik szerint ezek akár műnek is látszanak – alapvetően nem lehet szerzői műnek tekinteni, mert létrehozójuk nem természetes személy. Az MI programozói legfeljebb nagy vonalakban látják előre a programozás végeredményét.

További vizsgálódás indokolt mégis a genMI használatával előállított olyan termékeknél, ahol a felhasználó általi finomszabályozással, kiegészítő adatbevitellel, úgynevezett promptokkal befolyásolják a futtatás eredményét. A kiegészítő adatok, kérdések bevitelét sokszor megismétlik, a sokat 'hibázó' MI-t próbálgatásokkal, mintegy folyamatos teszteléssel vezetik rá a kívánt eredményre. A bevitt promptok nyilván széles skálán mozognak, az ötlettől kezdve elvileg egészen a teljes gondolatkifejtésig. Maga az angol elnevezés, a '*prompt*' sugallatot jelent, és nem utasítást, parancsot, mint a '*command*'. Ez is utal arra, hogy a promptokat betápláló személynek általában nincsen terve a program megváltoztatására, sem pedig az annak működésétől remélt eredményre – csupán próbálgat. Ha szélső esetekben, amikor a promptoló eszközként

93 *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/5. szám, AI és IP – mesterséges intelligencia és szellemi tulajdon tematikus szám. A cikkek közül a szerzői mű fogalmát érintik különösen: Csősz Gergely: A prompt szerepe az alkotásban (113–123.); Ficsor Mihály: A WIPO válaszára várva – a mesterséges intelligencia és a nemzetközi szerzői jog (201–220.); Sulyok Ádám: Utómunkák a generált tartalmakon (124–138.); Parti Tamás: A szellemi alkotások adatalapú modelljei (65–84.); Gyertyánfy Péter: A hollywoodi takácsok és a szerzői jog (221–228).

94 Az MI számítógépi programokból áll (noha hardver MI-ről is beszélnek), a programok nem imperatív programozással készülnek, hanem példaalapú tanulást lehetővé tevő algoritmusokkal. Így a programnak megvan az a képessége, hogy a betáplált adattömeg (tanítási adatkészlet) felhasználásával tanulásnak nevezhető módon továbbfejlődjön, és adott esetben a tervezők által sem előre látható módon számítási eredményeket hozzon. Működése során az MI az emberi intelligencia és gondolkodás egyes jegyeit mutatja.

95 Ma a nyelvi tartalmakat létrehozó legismertebb ilyen MI a nagyközönséget kiszolgáló ChatGPT, de vannak szöveges utasításból képet alkotó és zeneszerző rendszerek is.

(mint ahogy a festő az ecsetét) használta a genMI-t, az eredményben a mű jegyeit, egyéni és eredeti gondolatkifejtés megnyilvánulását keressük, ezt annak a műtípusnak megfelelően kell tennünk, amelynek az adott promptolt genMI-termék megfelel. Ez azonban csak esetről esetre ítélhető meg.

A gyakorlatban, a forgalomban egyre kevésbé lehet hatékonyan, azonosíthatóan elkülöníteni egymástól egyrészt a jó minőségű, önműködően létrejött genMI-termékeket, másrészt az MI segítségével alkotott műveket, teljesítményeket és végül a kizárólag ember által alkotott, létrehozott műveket és művészi előadásokat.

2.6. Műként védhető-e a művek stílusa?

A *stílus* az irodalomban és a retorikában már a római korban is az írás (*modus scribendi*) illetve a beszéd (*modus discendi*) módját (módszerét) jelentette. Emellett a stílusnak sok más értelme is van, például művészettörténeti, viselkedés- és magatartásbeli stb.[96] A művészetekben és az esztétikában a stílus – a Britannica Hungaria szerint – egyénre, műfajra, irányzatra, illetve korszakra jellemző sajátos kifejezésmód.[97] Mi a továbbiakban 'stílus' alatt azon ismertetőjegyeket értjük, amelyek a szerzők műveiben és az előadóművészek teljesítményeiben önkéntelenül kifejeződnek, és megkülönböztethetőek.

A genMI tanító adatbázisa sokmillió műadatból épül fel. A gépi feldolgozás, 'futtatás' során az MI a terméke létrehozatalakor a nagyszámú betáplált műből, előadásból kiszűri, elvonatkoztatja a jellemző egyéni és eredeti vonásokat, köztük a személyiség akár minimális kifejeződéseit is. Ezek lényege, absztrakciója jelenhet meg a generált MI-termékben. Így a genMI képes arra, hogy használója prompt kéréseire egy-egy szerző művére teljesen hasonlító terméket (például festményt, regényt) hozzon létre, anélkül, hogy a szerző egyetlen konkrét műve egyetlen azonosítható része átkerülne a végtermékbe. Azt is lehet mondani, hogy az MI-termék mintegy a szerző személyiségi vonásainak felhasználásával, a szerző stílusát utánozva készül.

Grad-Gyenge Anikó olyan USA-beli jogesetekről számol be, amelyekben szerzők az eredetivel a piacon versenyző ilyen hasonmás vagy utánzat képek,

---

96 Stílus [szócikk]. *A magyar nyelv értelmező szótára.* Arcanum.com, https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/s-4893A/stilus-49EE4/.

97 *Britannica Hungarica Nagylexikon.* Kossuth, Budapest, 2014, 23. köt. 85.

illetve regénytermékek miatt pereltek.[98] Az ilyen 'stílusutánzást' az üzletszerű képhamisítással állítja párhuzamba. Ugyanő rávilágít a probléma lényegére: a jelenlegi jogi helyzetben (az USA-ban is és Magyarországon is) a bíróságok nem a stílus védhetőségét vizsgálnák, hanem azt, hogy „ennek a személyes stílusnak az adott művekben megjelenő elemei elérik-e az egyéni, eredeti jelleg minimumküszöbét, illetve beazonosíthatók-e.[99]

A kérdés vizsgálatát másrészt az EU CDSM-irányelve nyomán az Szjt.-be 2021-ben beiktatott 34/A. § teszi szükségessé. Ez a stílusutánzat (*pastiche*) tekintetében – bizonyos feltételekkel – szabad felhasználást vezetett be.[100] Ez formális logikával azt is jelentheti, hogy a magyar szerzői jog védi a stílust is. A beiktatás jogharmonizációs kötelezettségként (de a szabad véleménynyilvánításra hivatkozással azon is túlmenően) történt.[101] A stílusutánzásról az előterjesztői indokolás csak ezt tartalmazza: „Az utánzat (pastiche) fordítása tekintetében a jogalkotó a CDSM és InfoSoc irányelvek magyar fordítását veszi át, különös tekintettel arra, hogy a stílusutánzat az Szjt. 1. § (6) bekezdése szerint nem élvez szerzői jogi védelmet (mivel a *stílus önmagában műnek nem tekinthető*)." [102] *[Kiemelés tőlem – GY. P.]*

A kialakult helyzetet Mezei Péter – együttesen a rövid előterjesztői indokolás, az irányelvek, az EUB gyakorlata, az Szjt. többi szakasza és az eddigi bírói gyakorlat alapján – így értelmezi: Az utánzás fogalmának európai uniós értelmezése még nyitott kérdés, a 34/A. § (2) bekezdésében előírt arányosság követelménye az utánzásra (stílusutánzásra) is vonatkozik; a „mű felidézése", továbbá „a humor vagy a gúny kifejezése" is – konjunktív – feltétele e szabad felhasználásnak; itt nem a stílusutánzás, hanem „a

98 Grad-Gyenge Anikó: A (mesterséges) intelligencia és a stílus a szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/5., 158–160.

99 Uo. 161–162.

100 Szjt. 34/A. §:
„(1) A művet
a) a forrás, valamint az ott megjelölt szerző feltüntetésével kritika vagy ismertetés céljából, illetve
b) a mű felidézése, valamint humor vagy gúny kifejezése útján, karikatúra, paródia vagy stílusutánzat (pastiche) céljából bárki felhasználhatja.
(2) Az (1) bekezdés szerinti felhasználás során az eredeti műből való átvételre a cél által indokolt terjedelemben kerülhet sor."

101 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról (CDSM irányelv), és a 2021. évi XXXVII. tv. előterjesztői indokolása a 8. §-hoz.

102 A 2021. évi XXXVII. tv. előterjesztői indokolása a 8. §-hoz.

stílusutánzásba foglalt, átvett művek szabad felhasználásáról van szó."[103] Egyetértünk ezzel és azzal a kiegészítő megállapításával is, hogy a 34/A. § alkalmazása komoly kihívást jelent majd a jogalkalmazás számára. Az átültetésnél talán az 'is' szócska további beiktatása segíthetett volna, hiszen a művek *pastiche* (stílusutánzás) céljából *is* szabadon felhasználhatók. Ezt mutatja a német átültetés összevontabb, általánosabb szövege (csak a nyilvánossághoz közvetítés esetkörére) és a francia törvény évtizedek óta változatlan *pastiche*-szabálya s annak értelmezése is. Egyikben sem szerepelnek a CDSM-irányelv további feltételei.[104]

A magyar bírói gyakorlat a szerzők stílusát illetően eddig egységes volt: „[a]z előadásmóddal szemben a mű szerzői jogi védelmét megalapozó megformáltságát a korábban említett dallam-harmónia-szöveg-ritmus elemek egyéni eredeti jellege adja";[105] az adott versek „stílusjegyeit [...] a szerzői jog alapján nem illeti meg védelem."[106]

Grad-Gyenge Anikó a genMI által előidézett probléma megoldására lehetségesnek tartja – más megoldások mellett – azt az értelmezést is, hogy amennyiben „az MI a művek és ezen keresztül a stílus elemzésével jut el az érintett szerző neve alatt új eredmények létrehozására, ezt akár egy [...] többszörözési magaratartásban megnyilvánuló szerzői jogi jogsértésnek lehessen tekinteni." Ezt azzal indokolja, hogy a konkrét művek „*magukon hordozzák* a szerző stílusát is, és *csak ezek* hordozzák magukban a szerző stílusát. Az egyéni, eredeti jelleg és a szerzői stílus éppen emiatt azonban valójában nem választhatók el egymástól."[107]

---

103 Mezei Péter: A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátai. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 287–289. Lásd ehhez a párhuzamosan érvelő újabb, mértékadó európai szakirodalmi állásfoglalást: Opinion of the European Copyright Society on CG and YN v Pelham GmbH and Others, Case C-590/23 (Pelham II). 2024. november 6., https://europeancopyrightsociety.org/wp-content/uploads/2024/11/ecs-opinion-pelham-ii-1.pdf.

104 UrhG. § 51a: „Megengedett a már nyilvánosságra hozott mű nyilvánossághoz közvetítése karikatúra, paródia és pastiche céljára"; Code de la propriété intellectuelle Art. L. 125-5-4: „A már nyilvánosságra hozott mű esetében a szerző nem tilthatja meg az adott műfaj szerinti paródiát, pastiche-t és karikatúrát." A mértékadó francia kommentátor szerint „a paródia fogalma átfogja a pastiche-t is", vagyis szó sincs a stílus önálló védelméről és az az alóli kivételről! André Lucas – Henri-Jaques Lucas: *Traité de la propriété littéraire et artistique* [2e éd.]. Paris, Litec, 2001, 288.

105 SZJSZT 2010/17. sz. szakvélemény.

106 SZJSZT 13/2016. sz. szakvélemény.

107 Grad-Gyenge (98. lj.) 167. (angolszász forrásra hivatkozva).

Békés Gergely az előadóművészi jogok tekintetében azt a hasonló gondolatot veti fel, hogy a többszörözés fogalmát akként tágíthatná a jogalkotó, hogy az ne csak az előadás, hanem az előadóművész személyiségének többszörözését is átfogja. Ugyanis az MI-ben a mintavételezés forrása lehet ugyan védett előadás, de a legkevésbé sem kizárható, hogy az előállítók kizárólag önálló védelemre nem alkalmas felvételeket tápláljanak az MI kiinduló adatbázisába. Ez lenne a helyzet akkor, ha egy előadóművésszel például szavanként felolvastatnának egy enciklopédiát.[108]

A tanulmány korábbi pontjaiban kifejtettekre is tekintettel nem érthetünk egyet a stílus szerzői jogi védelmének akár jogszabállyal, akár kiterjesztő értelmezéssel való bevezetésével, még a szűkített tényállásra (az érintett szerző nevével ellátott termék esete) sem. Az igaz, hogy a stílus és a belső gondolati forma (a szerzői jogilag védett kifejezés) nem mindig választható el élesen. Mégis, a műbe átkerülő, tükrözött, több vagy kevesebb személyiségjegy szerzői jogi értelemben nem egyenlő a gondolatkifejezés stílusával. A stílus, modor, a kifejezésmód maga szabad, de nem az a konkrét forma, amelyben az testet ölt.

Arra a problémára, hogy a genMI művek stílusát 'veszi át', talán a negatív névjog személyhez fűződő jogok közé bevezetése lehetne a megoldás. Vagy pedig, ahogy Faludi Gábor javasolja, a megoldás egy kifejezetten az MI-re vonatkozó új felhasználásfogalom elfogadása lenne, aminek a szerzői jog társadalmi céljának figyelembevétele az alapja.[109] Ez a holisztikusnak nevezett megközelítés persze nem a stílust emelné be a védelmi tárgyak közé, de közvetett eredménye az ilyen felhasználások esetében mégiscsak a stílus védelme is lenne. Elképzelhető lenne az is, ahogyan ezt máshol kifejtettem, hogy a számítógépi programok tekintetében a felhasználás egyik fajtájaként az Szjt. 17. §-ba beiktatnánk a 'futtatás' fogalmát.

Más lehet a helyzet az előadóművészi teljesítmények világában, ahol az előadás maga – akár élő, akár rögzített formájában – kevésbé választható el az előadó személyétől.

2.7. A kiegészített, kiterjesztett jogtudományi műfogalom

---

108 Békés Gergely: *Az előadóművészi jogok.* Budapest, Gondolat, 2025, 272–274.

109 Faludi Gábor: A generatív mesterséges intelligencia (MI) és a szerzői jog, kitekintéssel egyes nemzetközi és uniósközös jogkezelő ernyőszervezetek álláspontjára. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/5., 85.

Az előző pontokban kifejtettek alapján indokoltnak látszik, hogy egészítsük ki, terjesszük ki a mű magyar *jogtudományi* fogalmát. A fogalomnak tartalmaznia kell az előrelátásra és a személyiség megjelenítésére vonatkozó elemet is. A gondolatkifejtés módja műtípusoktól erősen függő. Az ennek megfelelő fogalom ilyen lenne (*dőlt* betűkkel a kiegészítéseim):

> „A mű a gondolatnak egy olyan, azonosítható, mások számára felfogható kifejtése, amely az irodalom, a tudomány vagy a művészet területére esik, eredeti (nem mástól átvett); az alkotás *eredményét legalább valamilyen mértékben előre látó* természetes személytől származik, aki kihasznál egy szellemi mozgásteret, továbbá, műtípusonként különböző, az adott műtípus *sajátosságaihoz illeszkedő,és legalább kis mértékben* a műben *tükrözteti a személyiségét. A gondolatkifejtés módja az adott műtípushoz igazodik.*"

3. Gondolatok az Szjt. esetleges felülvizsgálatához a mű fogalmát illetően

3.1. Javaslatok

Ahol javaslataink okát és indokát a korábbiakban részletesen kifejtettük, itt ezekre csak utalás van.

i) Az Szjt. 1. § (3) bekezdésében az 'egyéni, eredeti' fordulat helyett „egyéni *és* eredeti" írandó. Így jelezzük, hogy két különböző tartalmú követelményről van szó.

Az. 1. § (3) bekezdésbe kell áthelyezni a 16. § (1) bekezdéséből a műrészlet védelmének szabályát. Így egyértelmű lesz, hogy a műrészletre ugyanúgy vonatkoznak a személyhez fűződő jogok, mint a mű egészére. Az azonosíthatóság követelményét – ami nem azonos a rögzítettséggel! – a mű egészére nézve ki kell mondani. Ennek alapján – kiemelve a változásokat – így szólna az 1. § (3) bekezdése:

> „A szerzői jogi védelem a *tartósan azonosítható* alkotást *és annak részeit* a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni *és* eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől."

ii) A *címvédelem* szükségessége elsősorban az irodalmi alkotásoknál merül fel. A cím lehet a mű tartalmának vagy gondolati üzenetének sűrítménye, de ez ritkán éri el a gondolatkifejtés szintjét. A sajátos, jó cím inkább kitalálás, szellemi lelet, *'trouvaille'*. A szerző által a művének adott sajátos cím mégis szerzői jogi védelmet érdemel, mert engedély nélküli felhasználása zavart okozhat a művek rendes forgalmában. A címnek (és persze a műnek) más művéhez való engedély nélküli kapcsolása olyan, mint a képhamisítás, 'negatív plágium', ami versenyjogi jogsértés is lehet (a közönség megtévesztése üzleti okból). A műcím nem egyéni és eredeti gondolatkifejtés, ezért, ha a sajátos, jellegzetes címet mégis a jogi védelem körébe akarjuk vonni, ezt a 16. § (2) bekezdés helyett az 1. §-ban kell kimondani.

Törvényünk 16. § (3) bekezdésében az úgynevezett *merchandising*-szabály valójában ugyancsak a szerzői mű fogalmának értelmezése. A „műben szereplő jellegzetes és eredeti alak" nyilvánvalóan nem egyéni és eredeti gondolatkifejtés. Már Balás P. Elemér felhívta a figyelmet arra, hogy a védelem alapja az, hogy „a jellegzetes költői alak szerepeltetése az ily alak megteremtőjétől származó mű folytatásának a benyomását kelti."[110]

A szabály helye ezért a műfogalomnál van – egy azt értelmező szabályként. A törvényi tényállásból el kell hagyni a hasznosításra vonatkozó szavakat is. A 'felhasználás' fogalma, amire a szerzői jog kizárólagos engedélyezési jogot ad a szerzőnek, szélesebb, mint a 'kereskedelmi hasznosítás'. Ugyanakkor a 'jellegzetes' és 'eredeti' jelzők továbbra is szükségesek ahhoz, hogy leszögezzük: az alak megkülönböztethetősége igen erős kell legyen, vagyis az alak és az ahhoz tartozó mű a nagyközönség számára felismerhető kell legyen. Ez tehát több, mint amit az egyéni jelleghez általában megkívánunk. A javaslat:

> „1. § (3) bis A szerzői jogi védelem kiterjed a mű sajátos és eredeti címére, továbbá a műben szereplő jellegzetes és eredeti alakra is."

iii) A gyűjteményes műveknél fentebb bemutattuk, hogy a szerzői jogi védelmet csak magukban az *elvekre, eljárásokra és módszerekre* zárták ki, és nem az azokat tartalmazó, egyébként védelemképes gondolatkifejezésre. Az Szjt. 1. § (6) bekezdését is érdemes lenne így egyértelműsíteni:

> „1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet *önmagában* nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek."

---

110 Balás P. Elemér: Az élő magyar szerzői jog. *Jogállam: Jog és Államtudományi Szemle* 1936/6., 211.

3.2. További lehetséges változtatások

3.2.1. A védelemképesség alsó határának megemelése?

Eddig minden olyan szellemi teljesítmény, amelynek létrehozásakor legalább a mechanikus választásra lehetőség volt és az eredmény nem volt mástól átvett, a gyakorlatban műnek minősült. A műfogalom gyakorlati alkalmazása, értelmezése több műtípusnál már eddig is nehézségekbe ütközött. Az absztrakt képzőművészeti alkotások a műfogalom közlési elemét kísértik, különösen, ha utóbbit az értelmes közlésre is kiterjesztjük. A fényképeknél egyrészt maga a törvény zárja ki a fogalomból az esztétikai jellemzőket, másrészt az irányadó bírói gyakorlat megköveteli a személyiség tükröződését a műben. Az utóbbi és az esztétikai jellemzők nehezen választhatók szét. A nagyközönség által tömegesen készített digitális felvételek és azok közösségi felületen való tömeges közlése is indokolhatja a törvényi szabályozás felülvizsgálatát. Az olyan írásos és grafikai műveknél, mint a katalógusok, űrlapok, címkék, használati utasítások, a reklámozás célját szolgáló prospektusok, a gyűjteményes művek közül a szakácskönyvek, menetrendek (ezeket a német gyakorlatból átvett szóval sokszor a szerzői jog aprópénzének, '*kleine Münzé*nek' nevezik), alig van tér az egyéni jelleg megjelenítésére, különösen a személyiség megmutatására. (Lehet, hogy az EUB ezért fordít e műtípusoknál különös figyelmet a személyiség megmutatására.)

Ha az EUB-döntések elvi irányát a műfogalomról most már megállapodottnak és minden műtípusra azonosnak kell értenünk,[111] ez nyilván a védelmi küszöb felemelését jelenti (legalábbis korábbi döntéseihez képest). A gyakorlatban az ilyen szellemi teljesítmények közül több marad majd minden jogi védelmen kívül. Enélkül, a mai helyzetben viszont, a dogmatikai határok kényszerű átlépése rontja az egész jogintézmény állékonyságát és társadalmi elfogadottságát.

A számítógépi programnál, és így az MI-nél is, nem csak ez a gond (a kétség a személyiség tükrözhetősége iránt), hanem az is, hogy noha van választás a szellemi térben és adott a gondolatnak kifejtése, de ez nem a nagyközönséghez szól, nem az az általi érzékelésre szánt. Ehelyett célja gyakorlati feladatmegoldás. Mégis a szoftver kérdésével (beleértve a genMI termékeit) nem foglalkozunk az esetleges felülvizsgálatra vonatkozó további fejtörés során, mert itt bármilyen módosítás különösen függ

111 Cofemel-ítélet (47. lj.) [29]: „A »mű« [...] az uniós jog önálló fogalma, amelyet azonos módon kell értelmezni."

a nemzetközi, illetve regionális szerződéses háttér változásától. Egy minimális beavatkozás lehetséges: a szoftvert szabályozó VI. fejezetben a személyhez fűződő jogokat a névjogra kellene korlátozni.

A védelemképesség szintje, küszöbének megállapítása tekintetében azonban nincsen nemzetközi és regionális szerződéses kötelezettség.

3.2.2. Műtípus-specifikus védelmi szint vagy szomszédos jogi védelem egyes műtípusokra?

Kérdés, hogyan lehetne a védelem határait egy felülvizsgált Szjt.-ben világosabbá tenni? Erősíteni kellene a hagyományos műtípusok elvi tisztaságát, hogy az alkotó és műve közti személyes kapcsolatot ott honoráljuk kiterjedt személyhez fűződő jogokkal, ahol ez valóban fennáll.[112]

Az egyik felmerülő lehetőség az lenne, hogy az Szjt.-ben az „*Egyes műfajokra vonatkozó rendelkezések*" között bizonyos műtípusokra alacsonyabb védelmi feltételeket írnánk elő.[113] Ezek a szabályok tehát *lex specialis*ok lennének az általános szabályokhoz képest; nyilván különös figyelemmel kellene meghatározni viszonyukat a törvény általános szabályaihoz. A műfogalom azonban a szerzői jogvédelem sarokköve, nem lenne helyes ezt műtípustól függően viszonylagossá tenni. Ennek a megoldásnak veszélye a szabályok elburjánzása, a kazuisztika is.

Ha e szabályozásban a jogérvényesítés – nem a jog! – feltételeként még alaki feltételeket is előírnánk, lényegében visszatérnénk az előző szerzői jogi törvényünkben a fényképekre, ábrákra és egyéb szemléltető eszközökre előírt, *rokonjoginak nevezett* megoldáshoz. Annak idején a rokonjogi szabály bevezetésének az addigi elhatárolási nehézségek és az volt az indoka, hogy ne maradjanak teljesen védelem nélkül a *kleine Münze* művek, főleg a vizuális típusúak (jóllehet a törvényben az 'egyéb szemléltető eszközök' is elég széles fogalomkör volt).[114] Az 1999-es törvény nem vette át a szóban forgó szabályokat, egyes nézetek szerint azért, mert „a formai követelmény a digitális

---

112 Pogácsás Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára* [Doktori értekezés]. Budapest, PPKE, 2017, 206–207.

113 Műfajok helyett műtípusokat kellene írni a fejezetcímbe.

114 Benárd Aurél: Fényképek, ábrák és egyéb szemléltető eszközök. In: *A szerzői jog kézikönyve* (40. lj.) 339.

korban tarthatatlanná vált."[115] Ez az indokolás ma már talán nem helytálló, de mégsem javasoljuk a 'rokonjoghoz' való visszatérést, már csak azért sem, mert ez nemzeti jogi és nemzetközi terminológiai nehézségekhez vezetne.

Ennél jobb, lehetséges megoldás lenne egyes műtípusokból bizonyos teljesítményeknek a *szomszédos jogi keretekbe* való áthelyezése. (A kapcsolódó jog, amely csak tisztán befektetési jellegű védelmet adna, tulajdonképpen idegen a szerzői jogtól.) Ezzel nem is lépnénk az EU-ban teljesen járatlan útra.[116]

Ennek során az lenne a vezérelv, hogy a szakirodalmi művekről és a XI. fejezetben szereplő művekről válasszuk le az alkotói egyéni jegyeket nem mutató teljesítményeket. Ezzel különbséget tennénk a szellemi térben csupán mechanikus választásokat, döntéseket mutató, de nem mástól származó és más azonos tárgyú ilyen teljesítményektől különböző *teljesítmények* és az olyan *művek* között, amelyek egyéni (és közte személyiségi) jegyeket mutatnak. A védelmi szinteket úgy kell meghatározni, hogy ne essenek ki a védelemből arra érdemes művek és teljesítmények, de érdemtelenek se kerülhessenek be a gazdasági forgalmat akadályozó módon. Az Szjt. dogmatikai és terminológiai rendjéhez illeszthető például a következő szövegezés (a rendelkezés a szerzői joggal szomszédos jogok védelméről szóló XI. fejezet egyik szakasza volna).

„(1) A nem mástól származó és más azonos tárgyú ilyen teljesítményektől különböző szakirodalmi szövegek, grafikus, képi és szobrászati teljesítmények és a műszaki létesítmények ilyen tervei előállítójának hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a teljesítményt

a) többszörözzék,

b) terjesszék,

c) vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy tegyék a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.

115 Győri (62. lj.) 521.

116 A német UrhGesetz 72. §-a a fényképek szomszédos jogi védelméről.

(2) Az előállítót az (1) bekezdésben felsorolt felhasználásokért díjazás illeti meg.

(3) Az előállítót megilleti az a személyhez fűződő jog, hogy nevét – a felhasználás jellegétől függően, ahhoz igazodó módon – feltüntessék."

Azt, hogy mi tekintendő szakirodalmi szövegnek, grafikus, képi és szobrászati teljesítménynek és a műszaki létesítmények terveinek, a szakmai szabályok és szokások határoznák meg. A külföldiekre a most javasolt szomszédos jogi tárgyak esetében a belföldiekkel azonosan, minden további feltétel nélkül érvényes lesz a szomszédos jogi védelem. Ez az Szjt. 2. §-ából következik. Védelmi időként elegendő lenne a nyilvánosságra hozataltól számított 25 év, ezzel a 84. §-t ki kellene egészíteni. E szabályok elfogadásakor ugyancsak ki kell egészíteni az 1. § (8) bekezdését. A szerzői jogi és a szomszédos jogi szabályok viszonyát rendező többi szabály itt is alkalmazhatónak látszik.

Megfontolandó, hogy egyidejűleg egy értelmező szabályt is beiktassunk a szorosan vett szerzői jogi szabályok közé a képzőművészeti és iparművészeti alkotásokra vonatkozóan. Ennek mintája az USA szerzői jogi kódexe lehetne, amely szerint a képi, grafikus és szobrászati műveket tartalmazó használati cikkek csak abban az esetben kaphatnak szerzői jogi védelmet, ha azok képi, grafikai vagy szobrászati elemeket tartalmazó külső kialakítása akár fizikailag, akár fogalmilag elválasztható a gyakorlati funkciótól.[117] Az EUB gyakorlata is ebbe az irányba mutat.[118]

A javasolt szabályozásnak kétségkívül gyengéje, hogy a védelemképesség alsó határánál esetleg nehéz lesz a 'szellemi térben hozott, jóllehet mechanikus, de egyéni választások azonosítása', vagyis 'felfelé' elkülönítése az alkotói egyéni jelleget is tükröző művektől és 'lefelé' elhatárolása a nem védendő teljesítményektől. Nem lenne helyes, ha például a nyersfordítást és a festékszórós graffitit szomszédos jogi védelemben részesítenénk.

Mégis, az előnyök talán túlsúlyban vannak. Szomszédos jogi védelmet kapnak egyes eddig védtelen teljesítmények, például a műtárgyakról készített fotóreprodukciók és a pusztán dekorációs célú képzőművészeti teljesítmények is. Egyet sem zárunk ki a

---

117 US Code Title 17 sec. 10. Definitions.

118 Cofemel-ítélet (47. lj.) [29]: „a »műnek minősítés« azon elemekre korlátozódik, amelyekben a szerző ilyen alkotása megnyilvánul."

nemzetközi és regionális egyezményeink védelmi tárgyai közül, csupán pontosítjuk a műfogalmat és a védelemképesség határait. Az, hogy ezzel új szomszédos jogi védelmi tárgyak keletkeznek a magyar jogban, nem ütközik az EU jogszabályaiba, és valószínűleg bírói gyakorlatába sem. A javaslat szerinti szűkebb jogok elegendőnek látszanak a teljesítmények ösztönző védelméhez. A szóban forgó teljesítmények előállítói számára ugyanakkor megmaradnak mindazok a vagyoni jogok, amelyeket az InfoSoc-irányelv elvár a tagállamoktól. Továbbá a gyakorlatban nem kellene mindenáron személyiségi elemet keresni a szellemi alkotás típusú védelemhez. A hagyományos szerzői jogi műtípusoknál jobban kimutatható és a nagyközönség által is jobban elismert lesz a szerző és műve közti személyes kapcsolat.

4. Összefoglalás

A műfogalom tartalma igen sokrétű. A cikk bemutatja, hogyan nyilvánul meg az egyéni jelleg műtípusonként. A törvényi fogalom kiegészítendő az azonosíthatóság követelményével és a mű részletének védelmével. A műstílus az MI-re tekintettel sem védhető. A magyar 'egyéni jelleg' követelmény megfelel a nemzetközi szerződések, az EU jogszabályok és az EUB gyakorlat 'eredetiség' fogalmának. A védelemképesség alsó határát a gyakorlati célú, funkcionális művek miatt fel lehetne emelni és ezek többségét teljesítményként szomszédos jogi védelemben részesíteni.